

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พืชผักตระกูลกะหล่ำ จัดเป็นอาหารที่มีประโยชน์ และคุณค่าทางโภชนาการค่อนข้างสูง ซึ่งอุดมไปด้วยวิตามินที่จำเป็นต่อร่างกายของมนุษย์ ขณะเดียวกันพืชผักตระกูลกะหล่ำเป็นพืชที่ปลูกง่าย สามารถปลูกได้ทั่วยุโรปของประเทศ โดยเฉพาะแถบภาคเหนือของประเทศไทย เช่น จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง และเชียงราย เป็นต้น ซึ่งมีภูมิประเทศที่เหมาะสมในการปลูกกะหล่ำปลี ในอนาคตมีแนวโน้มที่จะเพิ่มพื้นที่ในการปลูกมากขึ้นเรื่อยๆ ประกอบกับการขยายตลาดการส่งออกไปจำหน่ายในประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง จึงเป็นผลให้การปลูกพืชชนิดนี้ของเกษตรกรเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้สืบเนื่องจากประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตร้อนศัตรูพืชสามารถแพร่พันธุ์และเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็ว สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่เกษตรกรนิยมใช้เป็นอย่างมาก เป็นที่นิยมแพร่หลายมากที่สุด เนื่องจากมีข้อดีต่างๆ เช่น เป็นวิธีที่ได้ผลสูงและทันต่อเวลา เกษตรกรสามารถนำไปใช้ได้ง่ายที่สุด แต่อย่างไรก็ตามสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชทุกชนิดมีอันตรายต่อมนุษย์ในระดับมากน้อยต่างกัน ทั้งอันตรายต่อผู้ใช้และปัญหาสิ่งแวดล้อม การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้อง อาจจะช่วยแก้ปัญหาและลดต้นทุนตายลงได้แต่ไม่ได้หมายความว่า จะไม่ทำให้เกิดพิษภัยต่างๆ (สุภานี, 2540:1)

อาหารต้องมีความปลอดภัยทุกขั้นตอนการผลิต ตั้งแต่แหล่งผลิตจนถึงมือผู้บริโภค รวมถึงต้องสามารถตรวจสอบย้อนกลับทราบแหล่งที่มาของอาหารได้ ดังนั้นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อไปสู่ความปลอดภัยด้านอาหารจึงต้องประกอบด้วยระบบการผลิตที่ปลอดภัยและมีคุณภาพ ตั้งแต่การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว ขบวนการหลังการเก็บเกี่ยว การแปรรูป การขนส่ง จนกระทั่งถึงผู้บริโภค ตลอดจนการสุขาภิบาลฟาร์ม เพื่อป้องกันผู้ผลิต ผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม จึงมีความจำเป็นเร่งด่วน สำหรับการสร้างโอกาสในการแข่งขันด้านการตลาดทั้งในและต่างประเทศ (นิพนธ์, 2547) การปฏิบัติตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม (Good Agricultural Practice : GAP) เป็นแนวทางในการดำเนินงานที่สำคัญของกรมวิชาการเกษตรที่กำหนดนโยบายมาตั้งแต่ 2549 (กรมวิชาการเกษตร, 2545) ประกอบกับรัฐบาลได้กำหนดให้ปี 2547 เป็นปีแห่งการปลอดภัยด้านอาหาร (Food safety) และผลักดันให้ไทยเป็นครัวของโลก

ประเทศไทยเป็นประเทศแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่นำระบบ GAP มาใช้ ซึ่งเป็นระบบการจัดการคุณภาพด้านการผลิตทางการเกษตร โดยระบบ GAP นั้นจะควบคุมกระบวนการ

ผลิตให้ได้ผลผลิตที่มีความปลอดภัย ปราศจากการปนเปื้อนจากสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ไม่มี จุลินทรีย์ก่อโรค ผลผลิตมีคุณภาพดีเป็นที่ต้องการของตลาด ตรงตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ปลอดภัยต่อผู้บริโภคและเกษตรกร ให้ผลผลิตที่คุ้มค่ากับการลงทุน มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิด ประโยชน์สูงสุด สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ ไม่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ และ สภาพแวดล้อม และที่สำคัญทำให้เกิดความยั่งยืนทางเกษตร

การดำเนินการจดทะเบียนรับรองแปลงตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) เป็นอีก มาตรการและแผนงานหนึ่งของกรมวิชาการเกษตร ภายใต้ นโยบายความปลอดภัยทางอาหาร จาก การดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นที่ยอมรับกันว่าประสบความสำเร็จในจุดที่น่าพอใจอยู่ไม่น้อย เนื่องจาก มีการวางเป้าหมายไว้โดยกำหนดว่าภายในปี 2552 จะมีการจดทะเบียนรับรองแปลง GAP ให้ได้ 325,000 ราย ซึ่งขณะนี้เกษตรกรให้ความสนใจขอจดทะเบียนรับรองแปลง GAP แล้วถึง 437,000 ราย โดยได้ทำการตรวจสอบแล้ว 156,000 ราย มีเกษตรกรได้ไปรับรอง GAP แล้วจำนวน 57,000 ราย

สำหรับประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำการเกษตรตามระบบ GAP นั้นนอกจากจะทำให้ ผลผลิตมีคุณภาพดี ไม่มีการปนเปื้อนจากสิ่งที่ต้องห้ามทุกชนิดแล้ว ยังจะทำให้เกษตรกรลดการใช้ สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและช่วยเพิ่มมูลค่าให้ผลผลิต รวมทั้งในอนาคตจะหาตลาดได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะตลาดส่งออก เนื่องจากกรมวิชาการเกษตร ได้ใช้มาตรการให้ผู้ส่งออกพืช ผัก ผลไม้ จะต้องซื้อผลผลิตจากแปลง GAP เท่านั้นถึงจะได้ลดหย่อนการตรวจสอบสารพิษตกค้าง ทำให้ เกษตรกรสนใจที่จะขอไปรับรอง GAP เป็นจำนวนมาก โดยแปลงเกษตรกรที่ผ่านการรับรองจะได้ สัญลักษณ์ Q กระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยสำนักงานเกษตรอำเภอหาด จังหวัดเชียงใหม่ ได้ ตระหนักถึงความสำคัญของการแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงบูรณาการ เห็นควรให้มีการส่งเสริม และพัฒนาอาชีพคนจนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุขภายใต้ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” และพัฒนา ชุมชนให้เข้มแข็ง ให้ครัวเรือนที่ยากจนได้มีโอกาสสร้างอาชีพ โดยการส่งเสริมสนับสนุน โครงการ ปลูกผักระบบเกษตรดีที่เหมาะสมของกะหล่ำปลีเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรใน อำเภอหาด ให้มีความเป็นอยู่ที่ดี

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ของเกษตรกรผู้ปลูกกะหล่ำปลีในตำบลบ่อสลี อำเภอหาด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นแหล่งผลิต กะหล่ำปลีที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำผลการศึกษาลี้ไปใช้ ในการส่งเสริมการผลิตในระดับแปลงกะหล่ำปลีของเกษตรกรรายอื่นที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียน เกษตรกรตามระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับกะหล่ำปลีต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการปฏิบัติตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับกะหล่ำปลีของเกษตรกรผู้ปลูกกะหล่ำปลีในตำบลบ่อสลี อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการปฏิบัติตามระบบเกษตรที่เหมาะสมสำหรับกะหล่ำปลีของเกษตรกรผู้ปลูกกะหล่ำปลีในตำบลบ่อสลี อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่มีต่อระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับกะหล่ำปลีของเกษตรกรผู้ปลูกกะหล่ำปลีในตำบลบ่อสลี อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

สมมุติฐานของการวิจัย

ปัจจัยทางด้านลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับกะหล่ำปลีของเกษตรกรผู้ปลูกกะหล่ำปลีในอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ดังนี้

ก. ขอบเขตด้านประชากรและพื้นที่ในการวิจัย จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ใน ต. บ่อสลี อ. ฮอด จ. เชียงใหม่ จำนวน 1,267 คน ทำการศึกษาเฉพาะเกษตรกรที่ได้รับใบรับรองฟาร์มตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับกะหล่ำปลีจากกรมวิชาการเกษตร (Purpoisure Sampling) ในพื้นที่ตำบลบ่อสลี อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 95 รายเท่านั้น โดยกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. ต้องเป็นเจ้าของหรือผู้มีสิทธิในการดำเนินการการผลิตที่ระบุในแบบคำร้องขอใบรับรอง
2. เป็นผู้ที่มิชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร์ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
3. เป็นผู้ที่มีความสามารถและประสบการณ์เข้าใจกระบวนการผลิตพืชตามระบบการจัดการคุณภาพ GAP พืช
4. ต้องเป็นผู้ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการและเห็นด้วยกับนโยบายคุณภาพ วัตถุประสงค์ของคุณภาพที่พร้อมจะปฏิบัติตามคำแนะนำ
5. ต้องผ่านการอบรม หรือรับฟังการชี้แจงการปฏิบัติงานตามระบบการจัดการคุณภาพ GAP

ข. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วยตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ตัวแปรอิสระ(Independent Variables)

ตัวแปรตาม (dependent Variable)

1. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล
 - 1.1 เพศ
 - 1.2 อายุ
 - 1.3 ระดับการศึกษา
 - 1.4 ประสบการณ์ในการปลูกกะหล่ำปลี
2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ
 - 2.1 จำนวนแรงงาน
 - 2.2 ขนาดพื้นที่ทำการปลูกกะหล่ำปลี
 - 2.3 รายได้จากการขายผลผลิตกะหล่ำปลี
 - 2.4 รายได้ภายในครอบครัว
3. ปัจจัยทางสังคม
 - 3.1 การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม
 - 3.2 การเข้ารับฝึกอบรม
 - 3.3 การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร
 - 3.4 การเป็นสมาชิกกลุ่ม
 - 3.5 แหล่งจำหน่ายกะหล่ำปลี
 - 3.6 ความต้องการความรู้ในด้านต่างๆ
4. ความรู้ความเข้าใจระบบเกษตรดีที่เหมาะสม
5. ทัศนคติเรื่องระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรดีที่เหมาะสม

การปฏิบัติของเกษตรกรผู้ปลูกกะหล่ำปลีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับกะหล่ำปลีในด้าน

- การจัดการ สุขลักษณะของแปลงปลูกกะหล่ำปลี
- การจัดการเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร
- การจัดการปัจจัยในการผลิต
- การปฏิบัติและการควบคุมการผลิต
- การบันทึกและการควบคุมเอกสาร

นิยามศัพท์เฉพาะ

ระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับกะหล่ำปลี หมายถึง วิธีการผลิตกะหล่ำปลีที่ถูกต้องและเหมาะสม มีคุณภาพตรงตามมาตรฐาน ปลอดภัยต่อผู้ผลิตและผู้บริโภคและได้รับการรับรองโดยกรมวิชาการเกษตร

เกษตรกรผู้ปลูกกะหล่ำปลี หมายถึง ผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ได้รับใบรับรองฟาร์มตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับกะหล่ำปลีในตำบลบ่อสสี อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

ประสบการณ์ในการปลูกกะหล่ำปลี หมายถึง การกระทำที่ถือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนเกิดความชำนาญในการปลูกกะหล่ำปลี โดยมีระยะเวลาหลายปี

รายได้จากการขายผลผลิตกะหล่ำปลี หมายถึง จำนวนเงินที่ได้รับจากการขายผลผลิตกะหล่ำปลีที่เกษตรกรได้รับในรอบ 1 ปี

ความรู้เรื่องระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับกะหล่ำปลี หมายถึง ความเข้าใจในการปฏิบัติของระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับกะหล่ำปลี

ทัศนคติต่อระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับกะหล่ำปลี หมายถึง ความรู้สึกทางจิตใจของเกษตรกรที่มีต่อระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับกะหล่ำปลีของเกษตรกรผู้ปลูกกะหล่ำปลี

การปฏิบัติ หมายถึง การกระทำที่ถูกต้องของเกษตรกรผู้ปลูกกะหล่ำตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับกะหล่ำปลี

การเข้ารับการฝึกอบรม หมายถึง จำนวนครั้งที่เกษตรกรผู้ปลูกกะหล่ำปลีได้เข้ารับการฝึกอบรมของเกษตรกรเกี่ยวกับระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับกะหล่ำปลี

สถานภาพการเป็นผู้นำทางสังคม หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่เกษตรกรพึงได้รับ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน กรรมการหมู่บ้าน กรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

สภาพพื้นที่แปลง หมายถึง ที่ตั้งของแปลง ลักษณะของแปลง สภาพแวดล้อมรอบๆที่ตั้งของแปลง เช่น ใกล้แหล่งน้ำ อยู่ในแหล่งชุมชน สภาพดิน ที่ราบ ที่ดอน ที่ลุ่ม เป็นต้น

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

ผลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อกรมวิชาการเกษตรและกรมส่งเสริมการเกษตรที่สามารถนำผลวิจัยที่ได้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้ในการวางแผนและปรับปรุงการส่งเสริมการผลิตกะหล่ำปลีในระดับแปลงของเกษตรกรให้ได้คุณภาพและมีความปลอดภัย